

Godišnje izvješće

Skupine za nestale osobe

Srpanj 2019. godine

Sadržaj

Uvod	3
Napredak (studenj 2018 – srpanj 2019. godine)	3
Aktivnosti na rješavanju neidentificiranih ili NN slučajeva na području bivše Jugoslavije	4
Aktivnosti razmjene podataka o slučajevima nestalih osoba između domaćih institucija i s obiteljima nestalih putem Baze podataka aktivnih slučajeva osoba nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije	5
Aktivnosti razmjene informacija o mogućim lokacijama skrivenih grobnica, grobnica u kojima su pokopani NN posmrtni ostaci i zajednička iskopavanja	5
Aktivnosti na uključivanju obitelji nestalih osoba	6
Ostale relevantne aktivnosti	6
Zaključak	7

Uvod

1. Na petom samitu u okviru Berlinskog procesa, održanom u Londonu u srpnju 2018. godine, čelnici 14 učesnica Berlinskog procesa (Albanija, Austrija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Francuska, Hrvatska, Italija, Kosovo*, Njemačka, Sjeverna Makedonija, Slovenija, Srbija, Poljska i Ujedinjeno Kraljevstvo) potpisale su Zajedničku deklaraciju kojom potvrđuju značaj pronalaženja i identifikacije osoba koje su nestale tijekom sukoba 1990-ih godina na području bivše Jugoslavije i potrebu za intenzivnijim naporima na pronalaženju i/ili identificiranju oko 12.000 preostalih neriješenih slučajeva, posebno putem poboljšane multilateralne suradnje i zajedničkoga rada. Pomenute učesnice Berlinskog procesa u Deklaraciji su ponovno istakle značaj nepristrane i učinkovite istrage slučajeva nestalih osoba sukladno međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava, osiguravanja aktivnog učešća obitelji nestalih i suzdržavanje od svih oblika politizacije pitanja nestalih osoba. Zajednička deklaracija se oslanja na načela najbolje prakse, istaknuta u *Deklaraciji o ulozi države u rješavanju pitanja osoba nestalih usljed oružanih sukoba i povreda ljudskih prava* koju su 2014. godine potpisali predsjednici Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske i Srbije.

Napredak (studeni 2018 – srpanj 2019. godine)

2. U sjedištu Međunarodne komisije za nestale osobe (u daljnjem tekstu: ICMP) u Hagu 6. studenog 2018. godine, predstavnici domaćih institucija nadležnih za rješavanje pitanja nestalih osoba (u daljnjem tekstu: domaće institucije) Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Kosova* i Srbije¹, težeći poboljšanju učinkovitosti procesa traženja i identificiranja nestalih osoba, potpisali su Okvirni plan za rješavanje pitanja nestalih osoba iz sukoba na području bivše Jugoslavije (u daljnjem tekstu: Okvirni plan) s ciljem daljnjeg pospješivanja multilateralne suradnje.
3. Želeći dodatno doprinijeti rješavanju slučajeva nestalih osoba, Republika Hrvatska, kao punopravna članica Europske unije, podržala je provedbu Okvirnog plana svojim učešćem u radu Skupine za nestale osobe.
4. Potpisivanjem Okvirnog plana, domaće institucije su **osnovala Skupinu za nestale osobe** (u daljnjem tekstu: SNO) čiji su članovi predstavnici domaćih institucija iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Kosova* i Srbije. Članovi SNO-a su sporazumno odlučili zajedno raditi na sljedećim pitanjima:
 - rješavanje neidentificiranih ili NN (nomen nescio/bez imena) slučajeva na području bivše Jugoslavije;

* Ovaj naziv nije u vezi s pitanjem statusa Kosova i sukladan je Rezoluciji 1244/1999 Vijeća sigurnosti UN-a i Mišljenjem Međunarodnog suda o proglašenju neovisnosti Kosova.

¹ Odnos domaćih institucija Srbije i Kosova* se ne tretira kao suradnja regulirana bilateralnim sporazumom ili protokolom, već kao suradnja koja se odvija unutar uspostavljenog mehanizma Radne grupe za osobe koja se vode kao nestala, u okviru dijaloga Beograd-Pristina, što je sukladno članku 1. Okvirnog plana.

- razmjena podataka o slučajevima nestalih osoba između domaćih institucija i s obiteljima nestalih putem Baze podataka aktivnih slučajeva osoba nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije;
 - razmjena informacija o mogućim lokacijama skrivenih grobnica i vršenje zajedničkih iskopavanja;
 - uključivanje obitelji nestalih osoba u proces; i
 - organiziranje zajedničkih komemoracija u svrhu obilježavanja Međunarodnog dana nestalih.
5. ICMP je, uz financijsku potporu Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, pružio tehničku pomoć i pomogao rad domaćih institucija u provedbi Okvirnog plana.

Aktivnosti na rješavanju neidentificiranih ili NN slučajeva na području bivše Jugoslavije

6. SNO je 4. prosinca 2018. godine osnovao **Operativnu skupinu za rješavanje NN slučajeva** (u daljnjem tekstu: NNOS).² Domaće institucije su u siječnju 2019. godine imenovale osoblje, forenzičke i druge stručnjake u NNOS. Cilj NNOS-a je zajedno osmisliti, kroz razmjenu iskustava, usmjerene pilot projekte ograničenoga opsega, koji će domaćim institucijama pomoći u poduzimanju dodatnih koraka ka rješavanju NN slučajeva.
7. Do danas su članovi NNOS-a razmijenili detaljne informacije o nastojanjima usmjerenim ka rješavanju problema NN slučajeva na svojim teritorijima. Imajući u vidu specifičnosti svake od domaćih institucija koja je dio NNOS-a, ali i sličnosti samoga problema na čijem rješavanju rade, članovi NNOS-a su se složili kako će u narednom razdoblju **izvršiti zajednički pregled NN slučajeva koji potiču s ograničenog broja lokacija** na teritoriji članova SNO-a. Uz to su članovi NNOS-a predložili specifične slučajeve od zajedničkog interesa za daljnji rad.
8. SNO je uvjeren kako će razmjenom iskustava o dosadašnjem radu i zajedničkim pregledom predloženih NN slučajeva, stručnjaci moći definirati naredne korake u procesu rješavanja NN slučajeva.

²U mrtvačnicama u BiH nalazi se više od 3.000 neidentificiranih (u daljnjem tekstu: NN) slučajeva; u Hrvatskoj ih ima oko 900, na Kosovu* 400, a oko 190 NN slučajeva je ukopano na općinskim parcelama u Srbiji. NN slučajevima se smatraju slučajevi koje se nije moglo identificirati na temelju analize DNA ili klasičnim metodima identifikacije, koje su se primjenjivale prije nego što je u proces identifikacije uvedena analiza DNA, ili su ostali neidentificirani iz drugih razloga, npr. povijesni slučajevi koji ne potiču iz posljednjih sukoba. Domaće institucije, članice SNO-a, su već poduzele aktivnosti ka rješavanju ovog problema, ali je on još uvijek prisutan.

Aktivnosti razmjene podataka o slučajevima nestalih osoba između domaćih institucija i s obiteljima nestalih putem Baze podataka aktivnih slučajeva osoba nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije

9. Svaka domaća institucija vodi, održava i organizira evidenciju nestalih osoba koja predstavlja službeni izvor podataka o nestalim osobama. Službene evidencije ostaju u nadležnosti institucija koje su ih i do sada vodile. Imajući u vidu prirodu sukoba i masovna pomjeranja ljudi, postalo je potrebno objediniti, usporediti i uskladiti pojedinačne evidencije u jednu bazu podataka. Jedinstvena interaktivna baza podataka slučajeva nestalih osoba predstavlja alat u obliku radne platforme putem koje domaće institucije mogu pregledati, verificirati i usuglasiti slučajeve nestalih osoba koji su predmet interesovanja jedne domaće institucije prema drugoj, istovremeno osiguravši stalnu dostupnost, pouzdanije i ažurirane evidencije profesionalnim korisnicima i drugim partnerima u procesu. Takva baza podataka će omogućiti uvid i obiteljima nestalih i drugim zainteresiranim stranama u postojeće evidencije, kao i online mogućnost davanja primjedbi i komentara domaćim institucijama.
10. **Baza podataka aktivnih slučajeva osoba nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije razvijena je** nakon službene razmjene pisama i potpisivanja sporazuma između ICMP-a i domaćih institucija 2016. i 2017. godine. Izvori podataka vezano uz osobe nestale u sukobu na Kosovu su i dalje u postupku usuglašavanja. ICMP je razvio korisniku prilagođen softver za bazu podataka u koju su uneseni podaci koje su dostavile domaće institucije. Rezultat tih aktivnosti je baza podataka svih aktivnih slučajeva nestalih osoba s područja bivše Jugoslavije.
11. Od siječnja do lipnja 2019. godine, **domaće institucije su napravile više od 445 unosa u Bazu podataka**, uključujući informacije o statusu slučajeva u svojim evidencijama, i uskladile unose o nestalim osobama.
12. U narednom periodu će članovi Operativne Skupine za Bazu podataka nastaviti raditi na usklađivanju informacija u Bazi podataka i zaključivanju aktivnih slučajeva nestalih osoba s ciljem objavljivanja javno dostupne inačice baze podataka.

Aktivnosti razmjene informacija o mogućim lokacijama skrivenih grobnica, grobnica u kojima su pokopani NN posmrtni ostaci i zajednička iskopavanja

13. Tijekom ovog izvještajnog perioda, **članovi SNO-a su razgovarali o razmjeni informacija** o mogućim lokacijama od zajedničkog interesa, kada se grobnica može nalaziti na jednom području, dok srodnici osoba ukopanih u grobnici žive na drugom.
14. U tom kontekstu su sve domaće institucije izrazile spremnost za provedbu terenskih istraga i, sukladno nalazima, ekshumaciju posmrtnih ostataka. Domaće institucije su na sastancima pod okriljem Okvirnog plana, na bilateralnim sastancima i putem drugih uspostavljenih mehanizama, predložile 16 konkretnih lokacija na kojima će raditi u narednom periodu.

15. Iskopavanja na lokacijama od zajedničkog interesa će se vršiti sukladno postojećim bilateralnim i međunarodnim sporazumima i ostalim mehanizmima saradnje, uz mogućnost prisustva stručnih promatrača zainteresiranih strana prilikom utvrđivanja mogućih mjesta ukopa, provedbe terenskih istraga i ekshumacija posmrtnih ostataka, i to na poziv domaće institucije koja je nadležna za područje gdje se navedene aktivnosti provode. Time se doprinosi poboljšanju profesionalnog partnerstva između domaćih institucija, potpisnica Okvirnog plana, a uspješni će rezultati rada podići razinu povjerenja javnosti u vjerodostojnost uloženi napora.
16. Najnovije informacije o napretku u rješavanju predloženih i potencijalnih novih slučajeva, bit će uključene u naredni Godišnji izvještaj SNO-a.

Aktivnosti na uključivanju obitelji nestalih osoba

17. Kako bi osigurali točne i ažurirane informacije obiteljima nestalih, **SNO se obvezao sudjelovati na nizu sastanaka koji za cilj imaju informiranje obitelji.** Obitelji će biti obaviještene o napretku ostvarenom u okviru zajedničkoga Okvirnog plana, ali i o drugim aktualnim temama u vezi s pitanjem nestalih osoba. **ICMP je u siječnju 2019. godine organizirao jedan takav sastanak u Bosni i Hercegovini,** koji je okupio predstavnike institucija i stručnjake uključene u rješavanje pitanja nestalih osoba.
18. Takvi skupovi pružaju platformu za razmjenu informacija i na taj način povećavaju transparentnost procesa i produbljuju povjerenje obitelji nestalih i drugih zainteresiranih strana u rad domaćih institucija.
19. Tijekom izvještajnog perioda, predstavnici Regionalne koordinacije udruženja obitelji osoba nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije (u daljnjem tekstu: RK) održali su sastanke sa svim domaćim institucijama, potpisnicama Okvirnog plana, na kojima su informirani o aktivnostima i rezultatima rada domaćih institucija tijekom proteklih sedam mjeseci, kako bi obitelji, članice RK-a bile u tijeku s napretkom u provedbi Okvirnog plana.

Ostale relevantne aktivnosti

20. Tijekom ovog izvještajnog perioda, domaće institucije su održale niz bilateralnih sastanaka i drugih aktivnosti u okviru drugih uspostavljenih mehanizama saradnje:
 - Bosna i Hercegovina i Crna Gora su 28. ožujka 2019. godine završile tekst Protokola o suradnji u procesu rješavanja pitanja nestalih osoba. Vlada Crne Gore i Vijeće ministara Bosne i Hercegovine su usvojili Protokol, a potpisivanje će uslijediti u narednom periodu.
 - Domaće institucije Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine su na sastanku 17. travnja 2019. godine u Zagrebu, razmatrale Prijedlog pravila postupanja u provedbi Protokola o suradnji u procesu rješavanja pitanja nestalih osoba, koji je trenutačno u završnoj fazi prijave usvajanja.
 - Domaće institucije Bosne i Hercegovine i Republike Srbije su 15. svibnja 2019. godine u Sarajevu usuglasile konačni tekst Radnih pravila i procedura za provedbu Protokola o suradnji u procesu rješavanja pitanja nestalih osoba između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.

- Domaće institucije Hrvatske i Srbije održale su sastanak 29. svibnja 2019. godine u Vukovaru o razmjeni informacija o lokacijama primarnih i sekundarnih grobnica u Vukovarsko-srijemskoj i Osječko-baranjskoj županiji u Hrvatskoj.
- Domaće institucije Kosova* i Crne Gore su 6. lipnja 2019. godine održale bilateralni sastanak na kojemu su razgovarali o više tema uključujući i ukop posmrtnih ostataka osoba nestalih na Kosovu,* koje su identificirane kroz zajednički rad domaćih institucija Kosova*, Crne Gore, Srbije i ICMP-a.
- ICMP je 23. svibnja 2019. godine u Prištini moderirao sastanak između domaćih institucija Srbije i Kosova* s ciljem razmjene informacija o NN slučajevima i usuglašavanja koraka ka njihovom rješavanju.

21. Što se tiče **vraćanja identificiranih posmrtnih ostataka**, domaće institucije su u izvještajnom periodu provele sljedeće aktivnosti:

- Domaća institucija Republike Hrvatske predala je domaćoj instituciji Bosne i Hercegovine posmrtnu ostatke jedne osobe.
- Domaća institucija Republike Hrvatske predala je domaćoj instituciji Republike Srbije posmrtnu ostatke tri osobe.
- Domaća institucija Republike Srbije predala je domaćoj instituciji Bosne i Hercegovine posmrtnu ostatke dvije osobe.
- Domaća institucija Kosova* predala je domaćoj instituciji Republike Srbije nepotpune posmrtnu ostatke jedne osobe.

Zaključak

22. Domaće institucije nadležne za rješavanje pitanja nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Kosovu* i Srbiji ostaju posvećene zajedničkom radu putem mehanizma SNO-a. Dosadašnjim radom su članovi SNO-a značajno pospjeli međusobnu suradnju, što se ogleda u razmjeni informacija važnih za rješavanje pojedinačnih NN slučajeva i u dogovoru o zajedničkom radu na rješavanju ovih slučajeva. Nadalje, u proteklom periodu su članovi SNO-a intenzivno radili na razvoju Baze podataka aktivnih slučajeva osoba nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije, kao jedine baze podataka ove vrste u svijetu. Također su članovi SNO-a produbili dijalog o razmjeni informacija o lokacijama od zajedničkog interesa. Važno je napomenuti kako su se članovi SNO-a sastali s obiteljima nestalih koje su okupljene u Regionalnu koordinaciju udruženja obitelji osoba nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije kako bi ih informirali o napretku ostvarenom u vezi sa zajedničkim Okvirnim planom. Takvi sastanci su planirani i u budućnosti. Zajedničkim radom na rješavanju pitanja iz ovog Izvještaja, SNO poboljšava suradnju na rješavanju slučajeva nestalih osoba i vraćanju smiraja njihovim obiteljima. Takav rad gradi povjerenje između domaćih institucija i doprinosi pouzdanju u vjerodostojnost napora koje svaka institucija ulaže u pronalaženje i identificiranje nestalih osoba, pomažući time, depolitizaciju samoga pitanja nestalih osoba.

23. Mi, članovi SNO-a, želimo izraziti zahvalnost Vladi Ujedinjenog Kraljevstva za potporu važnim aktivnostima na rješavanju pitanja nestalih osoba i ICMP-u za organizacijsku potporu prilikom provedbe Okvirnog plana.